

Sgript mini-gyflwyniad 1 - A yw pob hunaniaeth yn gydradd ar-lein?

Cynulleidfa Darged

Plant 14-18 oed

Amseru

10 - 15 munud

Paratoi

Ymgysguddwch â'r dogfennau eraill yn y pecyn hwn.

I ddechrau - dewisol - Rhedwch y gweithgaredd Rheolau Sylfaenol o'r ddogfen 'Sefydlu amgylchedd dysgu diogel a chefnogol'.

Adnoddau

- Mini-gyflwyniad 1 14-18 oed - A yw pob hunaniaeth yn gydradd ar-lein?

Os hoffech chi wneud gweithgaredd all-lein:

- Atodiad 1
- Atodiad 2a a 2b

Canlyniadau'r cyflwyniad

Bydd y dysgwyr yn gallu:

- Myfyriwch ar wahanol brofiadau ar-lein unigolion a grwpiau, ac ystyriwch a yw pawb yn teimlo bod croeso iddyn nhw, eu bod nhw'n cael eu cynnwys, a'u trin yn deg ar-lein.
- Ystyriwch sut beth yw amrywiaeth a chydaddoldeb ar-lein.
- Myfyriwch a oes problem gyda sut mae hunaniaeth yn cael ei chyfleu neu ei chamgyfleu ar-lein, a chynigiwch awgrymiadau ar sut gellid mynd i'r afael â hyn.

Yn rhydd i fod YN FI FY HUN

Sleid 1

Mae hi'n Ddiwrnod Defnyddio'r Rhyngwrdd yn fwy Diogel heddiw. (Os yw'n berthnasol.) Mae hwn yn ddiwrnod sy'n cael ei ddathlu ledled y byd i rymuso pobl ifanc i fyw bywydau diogel a chadarnhaol ar-lein. Eleni mae Diwrnod Defnyddio'r Rhyngwrdd yn Fwy Diogel yn canolbwyntio ar thema hunaniaeth ar-lein ac yn ystyried a yw pawb yn rhydd i fod yn fi fy hun - #freetobeme.

Sleid 2

Yn ystod y sesiwn hon byddwn yn meddwl a yw pob hunaniaeth yn gyfartal ar-lein, ac a yw rhai pobl yn cael profiadau mwy negyddol nag eraill ar-lein.

Sleid 3

Beth yw hunaniaeth?

Trafodwch, yna cliciwch i ddatgelu:

O'n rhyw, ein hethnigrwydd a'n hoedran i'n profiadau a'n hymddygiad, gall pob agwedd ar ein bywyd fod yn rhan o'n hunaniaeth.

Mae llawer o wahanol hunaniaethau yn dod at ei gilydd i ffurfio pwy ydym ni, a gallwn greu, addasu a newid ein hunaniaeth pan fyddwn ni'n dewis gwneud hynny.

Sleid 4

Faint o nodweddion hunaniaeth allwch chi eu henwi mewn munud?

Gall yr atebion fod yn seiliedig ar (ond heb fod yn gyfyngedig i):

- Rhywedd
- Gwlad wreiddiol
- Gwledydd lle'r ydwi i wedi byw
- Ethnigrwydd
- Ysgol
- Oedran
- Nodweddion corfforol
- Anableddau
- Hobiau, hoff bethau neu ddiddordebau
- Diwylliant pop a themau bratiaith, e.e. 'Gen Z, millennials.'

Sleid 5

Pa hunaniaethau ydych chi'n meddwl sy'n cael eu cynrychioli'n gadarnhaol ar-lein bob amser a pha rai sydd fel arall?

Trafodwch a chymrwch rai atebion.

Mae'r gweithgaredd hwn hefyd wedi ei ddarparu fel taflen waith all-lein i bobl ifanc fyfyrion unigol arni cyn ei thrafod ([Atodiad 1](#)).

Nodyn i addysgwyr

Trowch at y ddogfen 'Ymdrin â Thestunau Sensitif a Gwybodaeth sy'n Cael ei Datgelu' ym Mhecyn yr Addysgwyr am gymorth wrth hwyluso'r trafodaethau hyn.

Sleid 6

Felly, a yw pob hunaniaeth yn gydradd ar-lein?

Trafodwch yr uchod gan ddefnyddio cwestiynau dilynol:

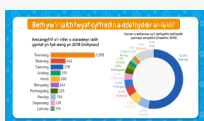
- Yw hyn yn deg?
- Pam mae hyn yn digwydd?
- Ai dim ond ar-lein mae hynny'n digwydd?

Sleid 7

Nawr rydyn ni'n mynd i weld faint rydyn ni'n ei wybod mewn gwirionedd am gydraddoldeb ac amrywiaeth ar-lein.

Cliciwch drwy'r 7 sleid nesaf i gwblhau'r cwis neu defnyddiwch y cwis estynedig yn [Atodiad 2a](#) a [2b](#) sydd â 7 cwestiwn arall i'w harchwilio.

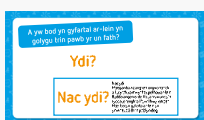
Sleid 8

Beth yw'r iaith fwyaf cyffredin a ddefnyddir ar-lein?

Gallwch weld y 10 iaith sy'n cael eu siarad gan y nifer fwyaf o bobl ledled y byd all-lein. Pa un o'r rhain, os o gwbl, yn eich barn chi a allai gael ei defnyddio fwyaf ar-lein?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Yr iaith a ddefnyddir yn fwyaf cyffredin ar-lein yw Saesneg.

Sleid 9

A yw bod yn gyfartal ar-lein yn golygu trin pawb yr un fath?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Na. Mae gan bawb anghenion gwahanol i allu cyrchu a mwynhau pethau ar-lein. Er enghraifft, efallai y bydd angen is-deitlau ar rywun byddar pan fydd yn gwylio fideo. Mae bod yn gyfartal ar-lein yn ymwneud â rhoi'r cymorth sydd ei angen ar bobl i gael profiad cyfartal a theg.

Sleid 10

Beth mae gweld amrywiaeth ar-lein yn ei olygu?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Dylai amrywiaeth go iawn ar-lein olygu bod gan bawb rywle ar-lein lle mae'n cael ei groesawu, ei gynnwys, ei gynrychioli a'i drin yn deg, cyn belled â bod hynny ddim yn niweidio unrhyw un arall.

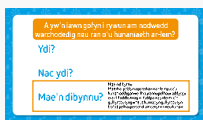

Sleid 11

Pa rai o'r rhain a fyddai'n cael eu hystyried yn 'nodweddion gwarchodedig' dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac felly y byddai'n anghyfreithlon gwahaniaethu yn eu herbyn?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Mae pob un o'r 9 hyn yn nodweddion gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Sleid 12

A yw'n iawn gofyn i rywun am nodwedd warchodedig neu ran o'u hunaniaeth ar-lein?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Mae'n dibynnu. Mae rhai pobl yn agored iawn ar-lein gyda'u hunaniaeth, gan weithiau rannu pethau i addysgu eraill. Fodd bynnag, ni fydd pawb yn teimlo'n gyffyrddus yn gwneud hyn nac yn gyffyrddus yn trafod pethau personol amdanyn nhw eu hunain.

Sleid 13

Pa un o'r rhain fyddai'n driniaeth annheg â rhywun ar-lein?

Cliciwch i ddatgelu'r ateb.

Byddai'r rhain i gyd yn driniaeth annheg â rhywun ar-lein, ac fe allen nhw hyd yn oed fod yn anghyfreithlon neu yn groes i delerau ac amodau gwasanaeth os ydyn nhw'n dangos rhagfarn neu wahaniaethu ar sail nodweddion gwarchodedig.

Sleid 14

A oes gan gymdeithas broblem gyda sut mae hunaniaeth yn cael ei chyflwyno ar-lein?

Nodiadau i addysgwyr

Naill ai defnyddiwch y cwestiwn hwn fel pwynt trafod ar ôl y cwis neu fel arweiniad at y sleidiau nesaf, sy'n trafod cynrychiolaeth ar-lein.

Sleid 15

Mae llawer wedi cael ei ysgrifennu ar-lein ac yn y cyfryngau ynghylch sut mae gwahanol grwpiau yn cael eu cyfleu.

Darllenwch benawdau a thrafodwch farn, profiadau a gwybodaeth dysgwyr amdanyn nhw.

Cwestiynau allweddol

- Pam mae cynrychiolaeth yn bwysig?
- Pa effaith mae cynrychiolaeth briodol yn ei chael yn awr ac yn y dyfodol?
- Pam mae cam-gynrychiolaeth yn digwydd?
- Ai dim ond ar-lein mae hynny'n digwydd?

Sleid 16

Felly, sut gallwn ni herio cam-gynrychiolaeth ar-lein?

Defnyddiwch y cwmwl geiriau i ysgogi trafodaeth am wahanol grwpiau cyn clicio drwodd i'r cynghorion doeth ar y sleid nesaf.

Nodiadau i addysgwyr

Mae cam-gyfleu yn digwydd pan fydd rhywun wedi rhoi adroddiad anghywir, annelwig neu gamarweiniol o natur unigolyn neu grŵp. Weithiau gall cam-gyfleu ddigwydd drwy bortreadu ystrydebau.

Sleid 17

Awgrymiadau gorau ar gyfer mynd i'r afael â cham-gynrychiolaeth ar-lein:

- ▶ Cadwch lygad am gynrychiolaeth gadarnhaol neu bobl sy'n ceisio herio cynrychiolaeth negyddol, a dangoswch eich bod chi'n 'hoffi' hynny.
- ▶ Gwnewch yn siŵr eich bod chi'n dilyn amrywiaeth o gyfrifon i weld a chlywed gan eraill.
- ▶ Meddyliwch am yr hyn rydych chi'n ei rannu a sut gallai bortreadu eraill.
- ▶ Rhoi gwybod am sylwadau/negeseuon negyddol.
- ▶ Defnyddiwch hashnodau a graffeg ymgyrchoedd i godi ymwybyddiaeth a chefnogaeth i eraill.

Sleid 18

Mae angen i bawb ohonom wneud ymdrech i wneud y byd ar-lein yn RHYDD ac yn rhywle lle mae pawb yn teimlo...

RH – Rhoi grym i ti

Y – Ystyried pawb yn gyfartal

D – Dy gynrychioli di

D – Dy drin yn deg

Felly, sut byddwch chi'n gwneud y byd ar-lein yn lle mwy cyfartal?

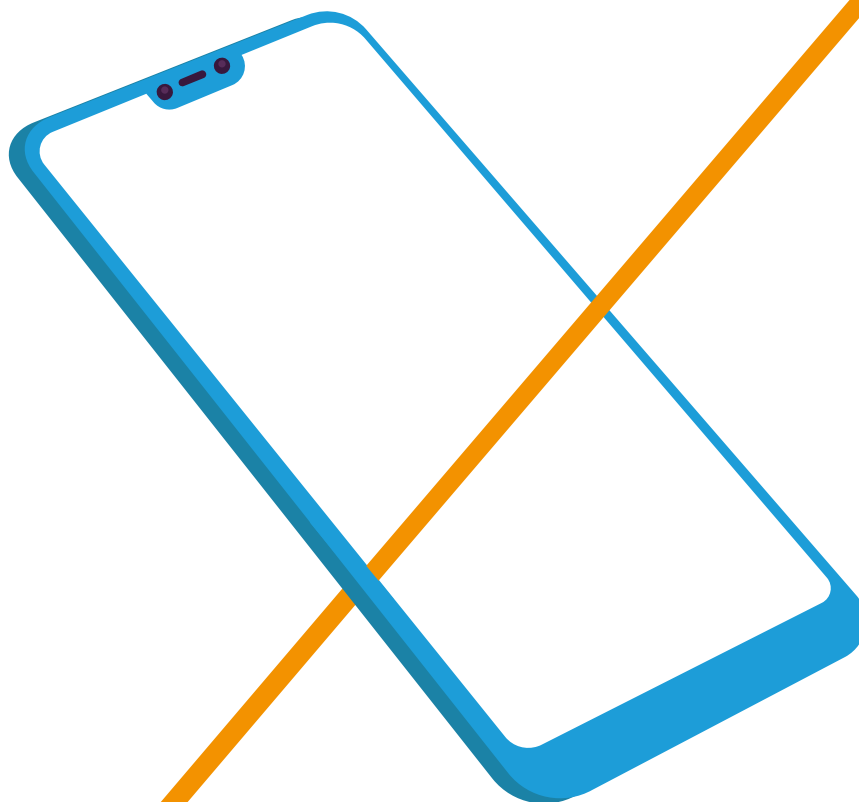
Cymerwch rai atebion os yw dysgwyr yn teimlo'n barod i'w rhannu, neu gadewch y cwestiwn hwn gyda dysgwyr i feddwl amdano'n annibynnol.

Atodiad 1

Pa hunaniaethau ydych chi'n meddwl sy'n cael eu cynrychioli'n gadarnhaol ar-lein bob amser a pha rai sydd fel arall?

Gan ddefnyddio'r gwahanol hunaniaethau, rydych chi newydd drafod gosod y rhain ar y raddfa isod. Ychwanegwch nodiadau neu esboniadau i egluro pam eich bod chi wedi gosod pethau mewn trefn wahanol ar y raddfa.

Cynrychiolaeth gadarnhaol ar-lein

Cynrychiolaeth negyddol ar-lein

Atodiad 2a

Y cwis hunaniaeth ar-lein - pa mor gyfarwydd ydych chi â 'chydreddoldeb' ac 'amrywiaeth' ar-lein?

1. Faint o bobl sydd â mynediad at y rhwyngwryd ledled y byd?

- ☐ a) Dros 7 biliwn
- ☐ b) Dros 4 biliwn
- ☐ c) Rhwng 3 a 4 biliwn

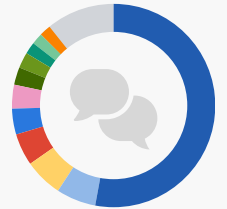
2. Pa mor hir mae unigolyn cyffredin yn ei dreulio ar-lein bob dydd?

- ☐ a) 6 awr
- ☐ b) 12 awr
- ☐ c) 3.5 awr

3. Beth yw'r iaith fwyaf cyffredin a ddefnyddir ar-lein?

☐ a) Tsieineeg	☐ d) Almaeneg
☐ b) Saesneg	☐ e) Rwsieg
☐ c) Ffrangeg	☐ f) Sbaeneg

4. Mae menywod yn llai tebygol o ddefnyddio'r rhwyngwryd na dynion.

- ☐ a) Cywir
- ☐ b) Anghywir

5. Ydi bod yn gyfartal ar-lein yn golygu trin pawb yr un fath?

- ☐ a) Ydi
- ☐ b) Nac ydi

6. Ydi bod yn gyfartal ar-lein yn golygu y dylai pawb allu cael mynediad at bopeth?

- ☐ a) Ydi
- ☐ b) Nac ydi
- ☐ c) Mae'n dibynnu

7. Oes gan bawb yr hawl i ddweud yr hyn maen nhw'n dymuno ei ddweud ar-lein?

- ☐ a) Oes
- ☐ b) Nac oes
- ☐ c) Mae'n dibynnu

8. Beth yw amrywiaeth?

- ☐ a) Gan gydnabod bod gan bob un ohonom bethau sy'n ein gwneud ni'n debyg ac yn wahanol i eraill
- ☐ b) Dangos amrywiaeth o wahanol bobl wedi eu cynnwys a'u cynrychioli mewn gwahanol bethau
- ☐ c) Dangos parch at eraill sy'n wahanol i chi

9. Beth mae gweld amrywiaeth ar-lein yn ei olygu?

- ☐ a) Gweld pobl o rai cefndiroedd neu ddiwylliant penodol yn unig yn gwneud sylwadau ar bethau sy'n berthnasol iddyn nhw
- ☐ b) Gweld amrywiaeth o wahanol gefndiroedd, meddyliau a hunaniaethau yn cael eu dangos ar-lein drwy negeseuon, hysbysebion, cyfrifon, sylwadau ac ati
- ☐ c) Gwneud yn siŵr bod gan bawb eu lle ar wahân eu hunain i fod yn nhw eu hunain i ffwrdd oddi wrth eraill
- ☐ d) Peidio â chaniatáu i bobl drafod pethau nad ydyn nhw'n uniongyrchol gysylltiedig â nhw

10. Pa un o'r rhain sy'n dangos cam-gyfleu hunaniaeth ar-lein?

- ☐ a) Hysbysebu gemau, gwasanaethau ac apiau ar-lein fel rhai ar gyfer un rhyw yn unig
- ☐ b) Dangos grŵp neu unigolyn penodol mewn cyd-destun negyddol
- ☐ c) Peidiwch byth â dangos grŵp penodol ar-lein

11. Pa rai o'r rhain a fyddai'n cael eu hystyried yn 'nodweddion gwarchodedig' dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac felly y byddai'n anghyfreithlon gwahaniaethu yn eu herbyn?

☐ a) Anabledd	☐ f) Crefydd neu gred
☐ b) Oedran	☐ g) Cyfeiriadedd rhywiol
☐ c) Ailbennu rhywedd	☐ h) Beichiogrwydd a mamolaeth
☐ d) Hil	☐ i) Priodas a phartneriaeth sifil
☐ e) Rhyw	

12. Ydi hi'n iawn gofyn i rywun am nodwedd warchodedig neu ran o'u hunaniaeth ar-lein?

- ☐ a) Ydi
- ☐ b) Nac ydi
- ☐ c) Mae'n dibynnu

13. Pa un o'r rhain fyddai'n driniaeth annheg â rhywun arall ar-lein?

- ☐ a) Trin rhywun yn llai ffafriol oherwydd bod ganddo nodwedd warchodedig
- ☐ b) Gwneud rhagdybiaethau am rywun yn seiliedig ar nodweddion gwarchodedig
- ☐ c) Eithrio rhywun oherwydd pwy yw eu ffrindiau
- ☐ d) Bod yn gas tuag at rywun oherwydd eu bod yn dangos cefnogaeth i eraill
- ☐ e) Mae gan rai grwpiau fantais o'u cymharu ag eraill ar-lein

14. A fyddai'r cyfryngau cymdeithasol yn caniatáu i rywun roi sylwadau casineb ar-lein?

- ☐ a) Byddent
- ☐ b) Na fyddent
- ☐ c) Mae'n dibynnu

Atodiad 2b

Y cwis hunaniaeth ar-lein - pa mor gyfarwydd ydych chi â 'chydreddoldeb' ac 'amrywiaeth' ar-lein? ATEBION

b)

1. Faint o bobl sydd â mynediad at y rhyngwrwyd ledled y byd?

Erbyn hyn mae gan dros 4 biliwn o bobl fynediad at y rhyngwrwyd ledled y byd. Mae hynny dros hanner poblogaeth y byd, ac mae data'n dangos bod bron i chwarter biliwn o ddefnyddwyr newydd wedi dod ar-lein am y tro cyntaf yn 2017 yn unig.

(Ffynhonnell: wearesocial.com/us/blog/2018/01/global-digital-report-2018)

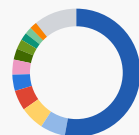
a)

2. Pa mor hir mae unigolyn cyffredin yn ei dreulio ar-lein bob dydd?

Mae defnyddwyr y rhyngwrwyd ar gyfartaledd yn treulio tua 6 awr ar-lein bob dydd - mae hynny oddeutu traean o'u bywydau effro. Os ydym yn ychwanegu hyn at ei gilydd ar gyfer pob un o'r 4 biliwn o ddefnyddwyr y byd o'r rhyngwrwyd, fe wnaethom dreulio 1 biliwn o flynyddoedd ar-lein yn 2018 yn unig.

b)

3. Beth yw'r iaith fwyaf cyffredin a ddefnyddir ar-lein?

Saesneg (52.9%)

a)

4. Mae menywod yn llai tebygol o ddefnyddio'r rhyngwrwyd na dynion.

Yn y gwledydd lleiaf datblygedig, mae menywod 33% yn llai tebygol na dynion o ddefnyddio'r rhyngwrwyd.

(Ffynhonnell: www.internetociety.org/blog/2018/10/gender-equality-a-mouse-click-away/)

b)

5. A yw bod yn gyfartal ar-lein yn golygu trin pawb yr un fath?

Na. Mae gan bawb anghenion gwahanol i allu cyrchu a mwynhau pethau ar-lein. Er enghraifft, efallai y bydd angen is-deitlau ar rywun byddar pan fydd yn gwylio fideo. Mae bod yn gyfartal ar-lein yn ymwneud â thrin pobl yn deg.

c)

6. Ydi bod yn gyfartal ar-lein yn golygu y dylai pawb allu cael mynediad at bopeth?

Mae'n dibynnu. Nid yw popeth ar-lein yn addas ar gyfer pob oedran, ac mae rhai pethau'n fwy preifat nag eraill. Mae gan bawb yr hawl i gael mynediad at gynnwys prif ffrwd sy'n briodol i'w hoedran ar-lein.

c)

7. Oes gan bawb yr hawl i ddweud yr hyn maen nhw'n dymuno ei ddweud ar-lein?

Mae'n dibynnu. Rhyddid mynegiant yw ein hawl sylfaenol a ddiogelir o dan Erthygl 10 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Mae hyn yn cynnwys mynegi barn a allai syfrdanu, aflonyddu neu beri tramgwydd i gredoau dwfn pobl eraill.

Fodd bynnag, nid yw rhyddid mynegiant yn amddiffyn datganiadau sy'n gwahaniaethu yn erbyn, yn aflonyddu, neu'n annog trais a chasineb yn erbyn unigolion a grwpiau eraill, yn enwedig oherwydd eu hil, cred grefyddol, rhywedd neu gyfeiriadedd rhywiol. Byddai sylwadau o'r natur hon yn cael eu hystyried yn drosedd casineb.

8. Beth yw amrywiaeth?

Mae'r holl bethau hyn yn ffurfio'r term 'amrywiaeth', ac efallai bod gennych chi ragor o syniadau y gellid eu cynnwys hefyd.

Atodiad 2b

Y cwis hunaniaeth ar-lein - pa mor gyfarwydd ydych chi â 'chydaddoldeb' ac 'amrywiaeth' ar-lein? ATEBION

b)

9. Beth mae gweld amrywiaeth ar-lein yn ei olygu?

Gweld amrywiaeth o wahanol gefndiroedd, meddyliau a hunaniaethau yn cael eu dangos ar-lein drwy negeseuon, hysbysebion, cyfrifon, sylwadau ac ati.

Dylai amrywiaeth go iawn ar-lein olygu bod gan bawb rywle ar-lein lle mae'n cael ei groesawu, ei gynnwys, ei gynrychioli a'i drin yn deg, cyn belled â bod hynny ddim yn niweidio unrhyw un arall.

a)
b)

10. Pa un o'r rhain sy'n dangos cam-gyfleu hunaniaeth ar-lein?

- Hysbysebu gemau, gwasanaethau ac apiau ar-lein fel rhai ar gyfer un rhyw yn unig
- Dangos grŵp neu unigolyn penodol mewn cyd-destun negyddol

Mae cam-gyfleu yn digwydd pan fydd rhywun wedi rhoi adroddiad anghywir, annelwig neu gamarweiniol o natur unigolyn neu grŵp. Weithiau gall cam-gyfleu ddigwydd drwy bortreadu ystrydebau. Byddai peidio byth â dangos grŵp penodol ar-lein neu enghreifftiau cyfyngedig yn unig yn cael ei alw'n gynrychiolaeth annigonol.

11. Pa rai o'r rhain a fyddai'n cael eu hystyried yn 'nodweddion gwarchodedig' dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac felly y byddai'n anghyfreithlon gwahaniaethu yn eu herbyn?

Mae pob un o'r rhain yn nodweddion gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

c)

12. A yw'n iawn gofyn i rywun am nodwedd warchodedig neu ran o'u hunaniaeth ar-lein?

Mae'n dibynnu. Mae rhai pobl yn agored iawn ar-lein gyda'u hunaniaeth, gan weithiau rannu pethau i addysgu eraill. Fodd bynnag, ni fydd pawb yn teimlo'n gyffyrddus yn gwneud hyn nac yn gyffyrddus yn trafod pethau personol amdanynt nhw eu hunain.

13. Pa un o'r rhain fyddai'n driniaeth annheg â rhywun arall ar-lein?

Byddai'r rhain i gyd yn driniaeth annheg â rhywun ar-lein, ac fe allen nhw hyd yn oed fod yn anghyfreithlon neu yn groes i delerau ac amodau gwasanaeth os ydyn nhw'n dangos rhagfarn neu wahaniaethu ar sail nodweddion gwarchodedig.

c)

14. A fyddai'r cyfryngau cymdeithasol yn caniatáu i rywun roi sylwadau casineb ar-lein?

Mae'n dibynnu. Noda Instagram 'Nid yw byth yn iawn annog trais nac ymosod ar unrhyw un ar sail eu hil, ethnigrwydd, tarddiad cenedlaethol, rhyw, rhywedd, hunaniaeth ryweddol, cyfeiriadedd rhywiol, ymlyniad crefyddol, anabledau neu afiechydon. Pan fydd enghreifftiau o siarad yn gas yn cael eu rhannu, pan fydd hynny'n cael ei herio neu mewn gwaith codi ymwybyddiaeth, mae'n bosibl y byddwn yn caniatáu hynny. Yn yr achosion hynny, gofynnwn i chi fynegi eich bwriad yn glir.'

Fodd bynnag, mae'n bwysig ystyried ai rhannu enghreifftiau o siarad yn gas yw'r ffordd fwyaf effeithiol o'i herio. Yn enwedig pan fydd y cynnwys yn cael ei amlygu i bobl eraill er gwaethaf y rheswm cadarnhaol dros ei rannu.